

ביאורים

מהדורת אור עציון

³⁰⁵ **טעות רביעית** - התורה משתמשת פעמים רבות בביטויים המציגים הערכה שיפוטית כלפי האדם, כגון: "צדיק" או "רשע". מביטויים אלו נראה שה' קובע לאותם אנשים להיות צדיקים או רשעים, אך אין זו הבנה נכונה בפסוקים. הכוונה בפסוקים אלו, דומה לאמירה של מומחה הקובע האם מוצר מסוים איכותי או לא, קביעתו שמוצר זה טוב ומוצר זה פגום, אינה יוצרת את המציאות של המוצר אלא מגלה אותה. כמו כן שופט המכריז על הנדון זכאי או חייב, לא משפיע עליו להיות צדיק או רשע אלא רק מגלה מהי המציאות כמו שאומרת התורה (דברים כה, א): "הצדיק את הצדיק והרשע את הרשע". כך כאשר הקב"ה אומר על אדם צדיק או רשע, אין הוא קובע לו להיות צדיק או רשע, אלא מברר מהי מציאותו כעת ע"פ בחירתו.

³⁰⁶ דרך התבטאות זו רגילה בפיו, אנו אומרים, השופט זיף או הכשיר שטר זה, אין הכוונה שהשופט זיף את השטר או כתב אותו בצורה כשרה, אלא שקבע שהשטר מזויף או כשר. כך גם ביחס לאדם מומחה הקובע מהו טיב המטבע, הוא אומר על מטבע אחד שהוא טוב ושהשני הוא רע, אין הכוונה לומר שהוא הפך אותו לטוב או רע, אלא שבתור מומחה קבע מהו אותו המטבע.

³⁰⁷ כך יש להסביר פסוקים הנראים מוקשים כמו: "אם ללצים הוא יליץ, ולענווים יתן חן" (משלי ג, לד), אין הכוונה שהקב"ה גורם ללצים להיות לצים ולענווים להיות ענווים, אלא שהוא מכריז על הלצים כלצים ועל הענווים כענווים. וכן הנביא יחזקאל (יד, ט) אומר: "והנביא כי יפתה, ודבר דבר אני ה', פתיתי את הנביא ההוא", לכאורה יחזקאל אומר שהקב"ה כביכול מפתה את נביאי השקר לטעות, אך הבנה זו אינה נכונה אלא הכוונה היא, שהוא יגלה לעולם שהנביא הוא פת.

³⁰⁸ וכך מופיע גם בירמיה (ד, י): "השא השאת לעם הזה ולירושלים לאמר שלום יהיה לכם", ירמיה מגלה לכולם שנבואת נביאי השקר, שירושלים תמשיך להתקיים, היא נבואת שקר. וכן (ישעיה סג, יז): "למה תתענו ה' מדרכיך", שמשמע שה' מתעה אותנו, ביאורו שיראול מבקשים מה' אל תדון אותנו לפי איך שאנחנו נראים, אלא סלח לנו ודון אותנו לפני משורת הדין. אדם שלא מסביר כך את הפסוקים מתקשה בעניין הבחירה החופשית.

³⁰⁹ **טעות חמישית** - אנו רואים פסוקים מהם ניתן להבין שהקב"ה מקרב או דוחה את האנשים הרוצים להתקרב אליו, כמו שנאמר (תהילים קיט, לו): "הט ליבי אל עדותיך ואל אל בצע", וכן (תהילים קמא, ד): "אל תט ליבי לדבר רע", אולם הפירוש הנכון הוא, שפסוקים אלו נאמרו על כפרה, כלומר מבקש דוד, אם אתה תסלח לי אז ממילא אני אתקרב אליך ולא אשוב למרוד בך, אך אם אתה לא תסלח לי אהיה מיואש ואז אגיע למקום שאני לא חפץ להיות בו, על כן אני מבקש סליחה כדי שאעשה רק מעשים טובים, ואז גם "אלמדה פושעים דרכיך" (תהילים נא, טו).

³¹⁰ **טעות שישית** - ישנם פסוקים שנראה מהם שהקב"ה שם בפה האדם דברים, כמו שנאמר (משלי טז, א): "לאדם מערכי לב, ומה' מענה לשון", אולם הכוונה כאן היא שהקב"ה טבע בנו יכולות בתחילת הבריאה כדי שנוכל להגשים את יעדינו, ועל כך אומר הפסוק (משלי כ, יב): "אזן שומעת ועין רואה ה' עשה גם שניהם".

³¹¹ **טעות שביעית** - לפעמים הפסוק מדבר בלשון גוזמא, ובני אדם טועים לחשוב שכוונת הפסוק כפי ההבנה הפשוטה, כמו שאומר הפסוק (משלי כא, א): "פלגי מים לב מלך ביד ה', אל כל אשר יחפוץ יטנו", יש מי שמבין מכאן שהקב"ה מכריח מלכים לפעול פעולות מסוימות, אך הפירוש הנכון הוא שאם המלך רוצה להטות את ליבו לעבודת ה', הרי זה קל כמו להטות מים.

גילוי מציאות

³⁰⁵ **והרביעי השמות מעלה ומדרגה**, ראו בני אדם זכרון הענין הזה במקרא, וסברו כי הוא הפעלה והשימה. והוא שהמהיר במלאכה מאמת האמת ממונה ומבטל השקר, כאשר נאמר כי השופט הצדיק את ראובן והקזיב את שמעון, ושהוא הצדיק לוי והרשע יהודה, ולא נרצה בזה שהיה שם אחד מהם לעשות דבר ולא צוהו בו, אבל רצוני שבאר עליו וגלה לו ושמעו במעלתו, וכמו שאמרה התורה (דברים כה, א): והצדיק את הצדיק והרשע את הרשע. ³⁰⁶ וכן אמר כבר אמת השופט שטר פלוני וזיף שטר פלוני, לא זיפו בפעל, אבל הוא בבאור. והגיעני שאומרים על שני דינרי הזהב, כי המרצה היטב זה, ופחת זה, ואינם רוצים שפחתו בידו, אבל רוצים שהגיד שהוא מפקח. ³⁰⁷ וכאשר יתמידו המפחשבות בהעברה הזאת ויתישבו בה, יהי על הדרך הזה מה שאמרו הספרים מפעל הבורא (משלי ג, לד): אם ללצים הוא יליץ ולענווים יתן חן. ואמר עוד (יחזקאל יד, ט): והנביא כי יפתה ודבר דבר אני ה' פתיתי את הנביא ההוא, רצונו לומר: בארתי עליו שהוא מפקח. ³⁰⁸ וכן אמרו (ירמיה ד, י): השא השאת לעם הזה ולירושלים לאמר שלום יהיה לכם, בטל דברי המתנבאים להם בגלותו להם. וכן שאלתם (ישעיה סג, יז): למה תתענו ה' מדרכיך, אל תשימו תועים, שתדון עלינו שאנחנו תועים, אבל פפר לנו ורחם עלינו. ומי שלא יבין ענין אלה והדומה להם ישימם הכרח.

³⁰⁹ **והחמישי שער הכפרה**, רואים אנו שהאדם אומר הטני אליך ואל תטני מעליך, כמו שכתוב (תהילים קיט, לו): הט ליבי אל עדותיך ואל אל בצע, אל תט ליבי לדבר רע (שם קמא, ד), ויחשב שרצה בשתי ההטאות ענין ההכרח, ולא רצה כי אם הכפרה. רוצה לומר כשתכפר לי כבר הטייתי שלא אשוב לחטא לך, ואם לא תכפר לי כבר הפלת בנפשי היאוש, ותביאני הכפרה לנטות לעבודתך, כמו שכתוב (שם נא, טו): אלמדה פשעים דרכיך וגו'.

³¹⁰ **והששי ספור פעל הוא כבניה השרשיה**, חושבים בו שהוא השמה ולמוד, כמו שכתוב (משלי טז, א): לאדם מערכי לב ומה' מענה לשון, רוצה בו הבריה השרשיה, כמו שכתוב (שם כה, א): און שמעת ועין ראה וגו'.

³¹¹ **והשביעי ההפלגה** במאמר, יסבר השומע כי הוא דבר מיוחד, כאמרו (שם כא, א): פלגי מים לב מלך ביד ה' וגו'. סובר שיש לפלגים דבר מיוחד שיפיל בלבם מה שיחפץ, אבל זה הפלגה הוא אומר, אפלו המלך בעבודת הבורא, כמו המים ביד עצמו, כאשר יחפץ המלך יטנו וישתמש בו.

בבאור - הוא גילה לנו שהשטר מזויף. **המרצה** - החלפן. **מפקח** - חסר בו זהב. **יתמידו** - יתרגלו. **בהעברה הזאת** - בצורת ביטוי זו. **כבר** - יביא למצב. **כבניה השרשיה** - יצירת היכולת הבסיסית. **חושבים** - בטעות. **ההפלגה** - הרחבה (גזומה). **שיפיל** - ה' מכניס ללבם.

לרפואת ג'וסלין שמחה בת מסעודה דורה דיה הי"ו